

Viltövervakning

Svenska Jägareförbundets

Årsrapport

Viltövervakningen

Svenska Jägareförbundet
2005/2006

Regeringens uppdrag till Svenska Jägareförbundet

Mål

- Kunskapen om det svenska jaktbara viltets tillstånd och utveckling är god.
- En fullgod avskjutningsstatistik som täcker hela landet finns för samtliga jaktbara viltarter.

Uppdrag

Jägareförbundet skall dokumentera och sammanställa data av hög kvalitet om vilttillgång och avskjutningsstatistik. Utveckling och tillämpning av metoder för datainsamling och avskjutningsstatistik skall ske i samarbete med Naturvårdsverket.

Avskjutningsstatistik – metoder och kvalitetssäkring

Svenska Jägareförbundet har sedan 1995 ett program för viltövervakning, och har sammanställt avskjutningsstatistik sedan 1939. Viltövervakningsprogrammets syfte är att skapa en mer omfattande monitoring för förbättrad uppföljning av viltpopulationerna. Utvecklingen av kompletterande metoder pågår och en av de viktigaste är insamling av avskjutningsstatistik via enkäter till enskilda jägare. Enkäten har genomförts vid sammanlagt fyra tillfällen och en vetenskaplig utvärdering av verksamheten har genomförts under 2006/2007 och kommer att presenteras under första halvåret 2007. Under sensvåren 2007 genomförs en ny enkät avseende jaktåret 2006/2007.

Uppföljning av viltstammarnas utveckling är viktig. Dels för att skapa ett gott underlag för viltförvaltningen – jakten måste grundas på kunskap om tillgång och förändringar av viltstammarna. Dels som en del av miljöövervakningen – ett antal viltarter kan fungera som lämpliga indikatorer på tillståndet i miljön

Den traditionella avskjutningsstatistiken bygger på rapporter från geografiskt avgränsade jaktenheter. Den fungerar bra som ett trendmått, särskilt i de områden där samma enheter rapporterar år från år. Avskjutningsnivåer kan dessutom knytas till annan geografisk information. Systemets uppbyggnad medför dock att det är svårt att med tillräcklig säkerhet skatta den totala avskjutningen av respektive art. Antalet jaktlag som lämnar in viltrapporter har ökat sedan viltövervakningsprogrammet infördes. Den sammanlagda arealen som rapporterna omfattar uppgår till mer än 10 miljoner ha jaktmark. Det motsvarar drygt 31% av jaktmarksarealen (nedanför odlingsgränsen/renbetesfjällen i Jämtland, Västerbotten och Norrbotten).

Avskjutningsstatistiken för jaktåret 2005-2006 grundar sig på rapporter från 10 105 563 hektar nedan odlingsgränsen. Uppgifter har lämnats från 5 684 rapportörer med en median storlek på 670 hektar. Medelarealen på den rapporterade arealen är 1 779 hektar. Personalens arbete med viltrapporteringen innebär en omfattande administration av avskjutningsblanketter, registerhållning, kvalitetssäkring och stansning. Vidare samverkar personalen med län och kretsansvariga då det gäller återrapportering, kvalitetsförbättring, utveckling.

Antal hektar som omfattades av avskjutningsrapporterna årsvis sedan 1996.

År	Rapporterad areal i ha
1996	8 970355
1997	9 858837
1998	10 075241
1999	10 027776
2000	10 768289
2001	11 233044
2002	10 702999
2003	9 967057
2004	9 754874
2005	10 105563

Den krets och länsvisa stansningen av rapporterna beräknas och kvalitetssäkras ytterligare på central nivå innan landets avskjutningsstatistik sammanställs. Årligen levereras uppgifter till ett flertal organisationer och myndigheter, bl a Jordbruksverket för beräkning av livsmedelkonsumtion, SCB och till Skogsstyrelsen för publicering i skogsstatistik årsbok.

FOMA-Vilt

Sveriges LantbruksUniversitet (SLU) har en ny satsning på Fortlöpande miljöanalys (FOMA) inom olika områden. Jägareförbundet är med som en samarbetspartner tillsammans med bl.a. SLU och Naturvårdsverket inom programmet FOMA-Vilt för att förbättra övervakningen av den vilda faunan, kvalitetssäkring, metodutveckling och analyser. FOMA kommer troligen att utgöra ett av de viktigaste instrumenten för kvalitetssäkring av Jägareförbundets viltövervakningsdata.

Internationellt

Jägareförbundet deltar i arbetet med att skapa en avskjutningsstatistik för hela EU och som jägarorganisationen FACE håller i på uppdrag av EU-kommissionen. Ett nytt system kallat Artemis är under införande och syftar till att sammanställa avskjutningsstatistik för analys på Europeisk nivå. Jägareförbundet deltar i utvecklingen av Artemis och bidrar med våra erfarenheter till systemet.

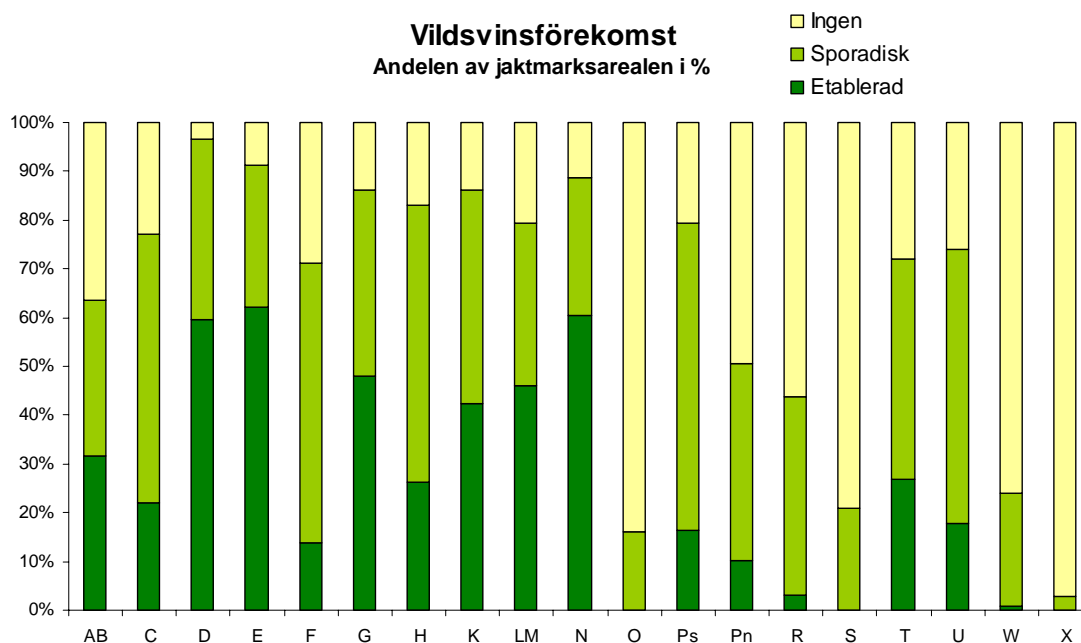
Viltdata.se

Jägareförbundet har skapat en webbportal för insamling och presentation av viltövervakningsdata som heter www.viltdata.se. I första steget så bygger vi systemet för inrapportering och presentation av älgöbs och älgavskjutning vilket beräknas vara genomfört under jaktåret 2007/2008. Man kan också rapportera andra parametrar som ålder och vikter. Därefter flyttar vi över andra system till portalen såsom småviltsavskjutning, inventeringar etc.

De jaktbara viltstammarnas utveckling

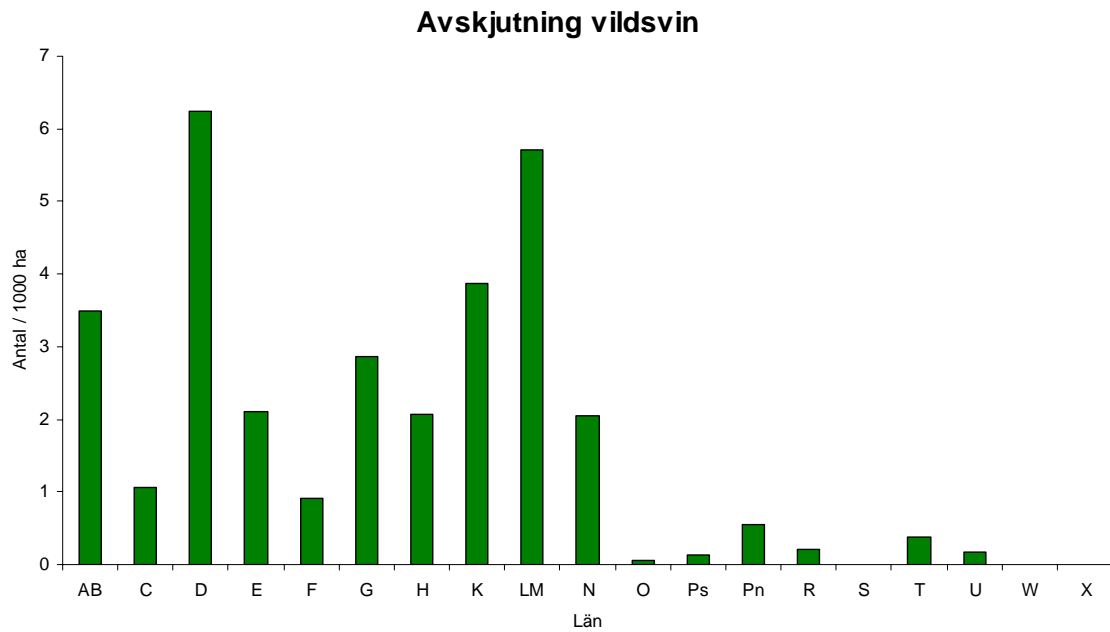
Klöviltstammarna har vuxit starkt under den senare delen av 1900-talet. Älgstammen kulminerade i början på 80-talet och rådjuret i början på 90-talet. Såväl avskjutningen som tillgängliga inventeringsresultat visar entydigt på att älgstammen är på nedgång. Variationen är dock stor och antalet älgar i vinterstam ligger i spannet 1 – 10 älgar, i vissa fall inom samma län. Vid en lägre totalpopulation ökar skillnaden i älgtäthet mellan goda och dåliga älgbiotoper. Även om tillgången på data är sämre för rådjur finns det fog för att påstå att nedgången i rådjursstammen fortsätter. Kron- och dovhjortstammarna ökar dock kraftigt i relativa tal och den geografiska spridningen är tydligare nu än under tidigare decennier.

Vildsvinens antal har ökat betydligt under 90-talet vilket avspeglar sig i en ökande avskjutning. Geografiskt sett förekommer vildsvin nu över c:a två tredjedelar av södra Sverige. På avskjutningsblanketten finns möjlighet att redovisa vildsvinstillgången på den egna jaktmarken i kategorierna ETABLERAD-, SPORADISK- och INGEN förekomst. Sammanställningen av rapporterna för 2005/2006 visar hur stor del av arealen som har en etablerad vildsvinsstam.

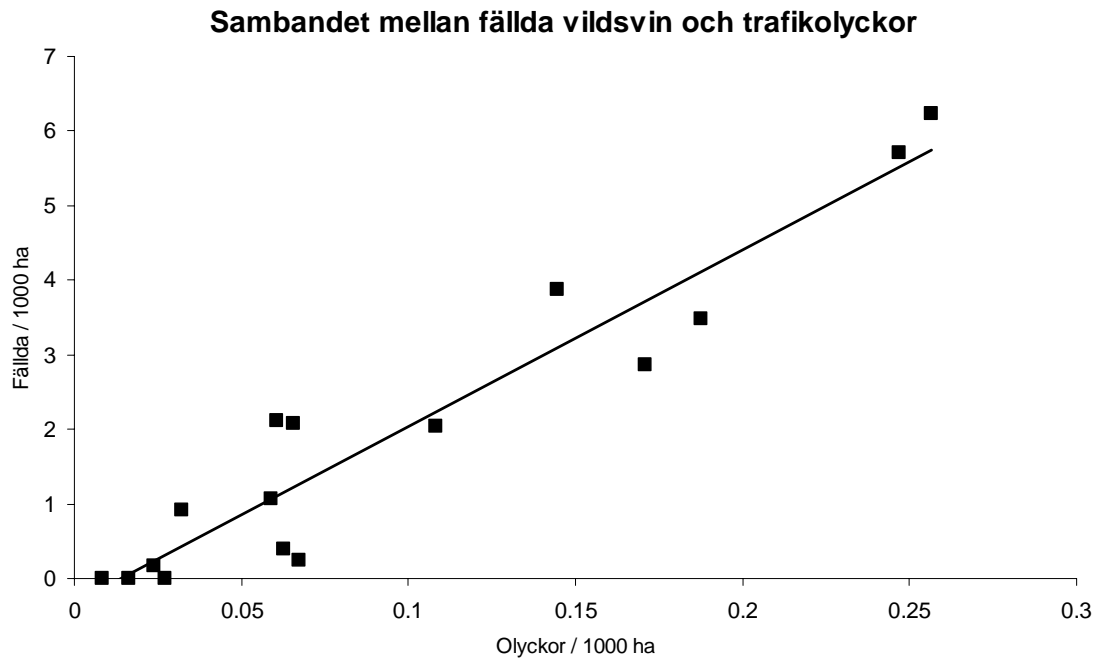

Vildsvinsförekomsten baserad på jägarnas uppfattning om den egna jaktmarken redovisad som andelen av den rapporterade arealen med ETABLERAD-, SPORADISK- och INGEN förekomst i de olika länsföreningarna.

Avskjutningen av vildsvin varierar mellan olika län och visar också ett starkt samband med trafikolyckor med vildsvin sett över samma period och län.

De rapporterade fällda vildsvinen per 1000 ha jaktmark inom de olika länen.

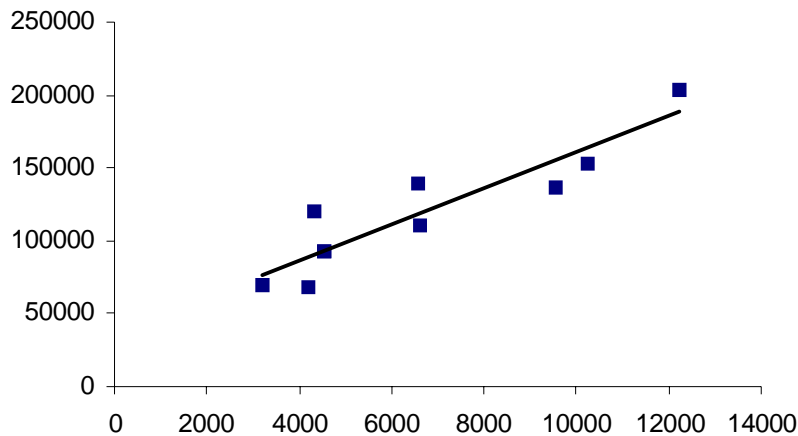

Jämförelser mellan fällda vildsvin och antalet trafikolyckor utslaget på jaktmarksarealen i de olika länen med vildsvinsförekomst.

Gåsavskjutning

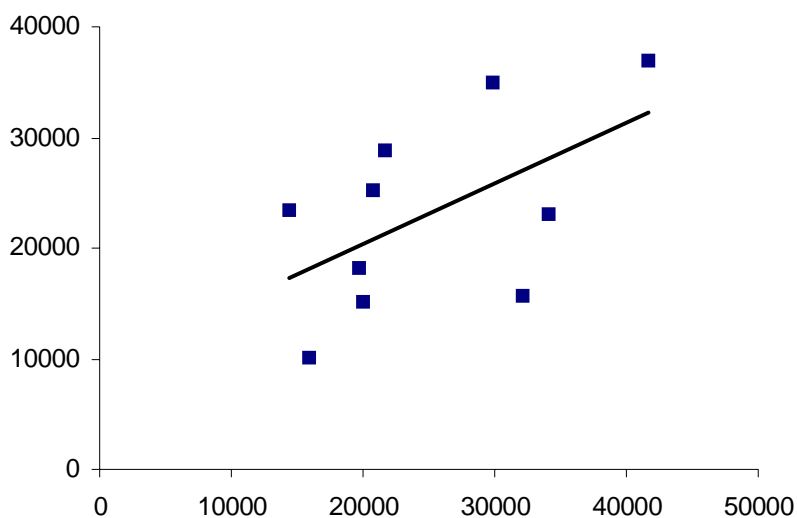
Grågås- och kanadagåsstammarna ökar snabbt i antal i Sverige. I Sverige bedrivs ett omfattande inventeringsarbete av gäss. Verksamheten är knuten till Lunds Universitet. Inventeringar görs av alla gåsararter görs under sept- jan. Räkningarna sker en gång per månad. Antalet grågäss under septemberräkningarna har blivit 3 gånger högre under de senaste tio åren medan kanadagässens antal fördubblats.

Avskjutningen av grågäss speglar septemberräkningarna. Det stora flertalet grågäss flyttar från Sverige i slutet av september. Flyttningen sker då snabbt genom landet med få stopp. Avskjutningen sker därför främst i närheten av häckningsplatserna.

Antalet grågäss från septemberräkningarna på den stående axeln och avskjutning på den liggande från den senaste tioårsperioden (1996-2005).

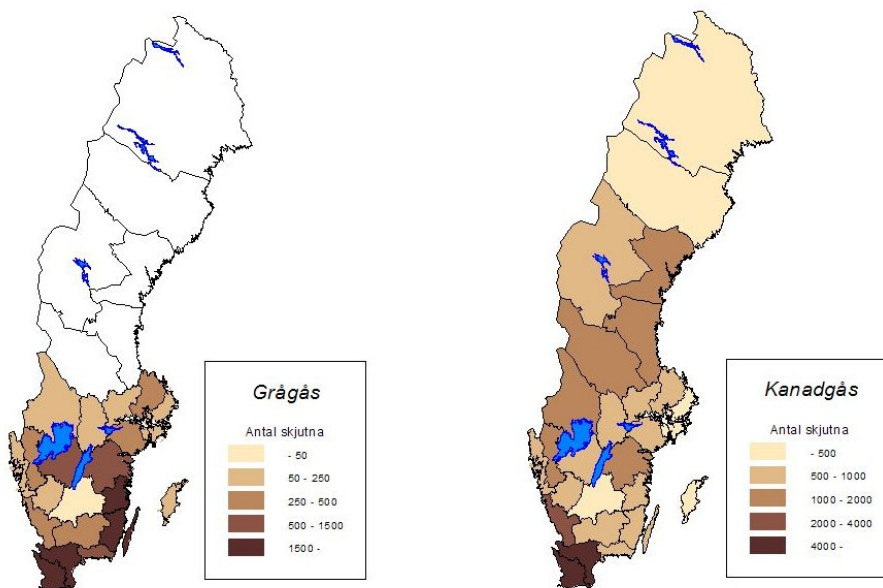
Kanadagässens sträck skiljer sig från grågässens då sydsträcket startar senare på hösten, går långsamt genom landet och stora antal stannar kvar i södra Sverige om vintern är mild. Jämfört med grågåsens uppvisar kanadagåsen en svag korrelation mellan avskjutning och gåsräkningarna. Detta kan förklaras med att kanadagåsens uppträdande under senhösten vilket är tiden för den huvudsakliga avskjutningen för denna art. Den stora merparten av kanadagäss skjuts i Skåne (ca 50%) och antalet kanadagäss i Skåne under jakttid styrs mycket av väder och klimat. En kall höst får kanadagässen att tidigt flytta söderut och kan tidigarelägga jakten och en mild vinter gör att gässen stannar kvar i Skåne och inte försvinner ur landet. Kombinationen av en mild höst och en snabbt kommen isvinter i Skåne ger då troligen en låg avskjutning. Dessa faktorer ger stor variation i materialet och därmed en svag korrelation.

Antalet kanadagäss vid novemberräkningarna under de senaste tio åren (1996-2005) på den stående axeln och avskjutningen från samma tidsperiod på den liggande.

Gåsräkningarna uppvisar också en lägre säkerhet för kanadagåsen än grågåsen av inventeringstekniska skäl. Denna osäkerhet bidrar till viss del till den svaga korrelationen mellan gåsräkningarna och avskjutningens siffror.

Avskjutningen styrs fortfarande helt av antalet gäss. Tydligt är också att den ökade avskjutningen inte påverkar tillväxten i grågås- eller kanadagåspopulationen. Det direkta sambandet mellan avskjutning och antalet gäss kan, om populationerna fortsätter att växa lika snabbt, försvagas. Avskjutningen styrs av antalet jakttillfällen i kombination med antalet fåglar tillgängliga vid jakten. Om antalet gäss fortsätter öka kan antalet jakt dagar vara begränsande för avskjutningen.

Avskjutningen av grågås och kanadagås som ett medelantal per län över den senaste 3-årsperioden

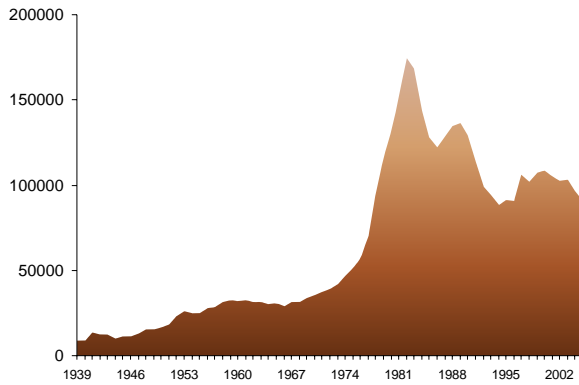
Avskjutningsstatistik 2005 -2006

Beräknad avskjutning 2005/2006 (utom fjälljakten)			
RAPPORTERAD AREAL ha	10105563	ANDEL AV TOTAL AREAL	31%
ÄLGTJUR	28255	FASAN	31800
ÄLGKO	24002	RAPPHÖNA	9500
TJURKALV	20255	KRÅKA	107300
KVIGKALV	18302	SKATA	54600
ÄLG	90814	KAJA	54500
RÅBOCK	45%	NÖTSKRIKA	25000
RÅGET	24%	DOVHJORT	38%
RÅDJURSKID	31%	DOVHIND	27%
RÅDJUR	129700	DOVKALV	35%
SKOGSHARE	31500	DOVVILT	16600
FÄLTHARE	66600	KRONHJORT	25%
VILDKANIN	9000	KRONHIND	30%
BÄVER	6700	KRONKALV	45%
RÄV	70700	KRONVILT	3000
GRÄVLING	27200	VILDSVINGALT	26%
MINK	11100	VILDSVINSUGGA	13%
MÅRD	8400	VILDSVINSKULTING	61%
ILLER	3500	VILDSVIN	24000
GRÄGÅS	12200	BISAM	< 500
KANADAGÅS	41700	MÅRDHUND	0
SÄDGÅS	6400	VESSLA	<500
GRÄSAND	114700	FRETT	<500
KRICKA	9700	HERMELIN	<500
STORSKRAKE	2300	MUFFLON	<500
KNIPA	10300	BLÄSAND	800
EJDER	2100	BLÄSGÅS	<500
VIGG	3600	SMÅSKRAKE	<500
ALFÄGEL	< 500	SVÄRTA	<500
FISKMÅS	15000	SJÖORRE	<500
GRÄTRUT	11800	RÅKA	15600
HAVSTRUT	3000	BJÖRKTRAST	<500
RINGDUVA	96500	KORP	<500
MORKULLA	1700	STORSKARV	3700
DALRIPA	uppg.saknas	STADSDUVA	3400
FJÄLLRIPA	uppg.saknas	BJÖRN	121
TJÄDER	16300	LODJUR	54
ORRE	20300		
JÄRPE	7300		

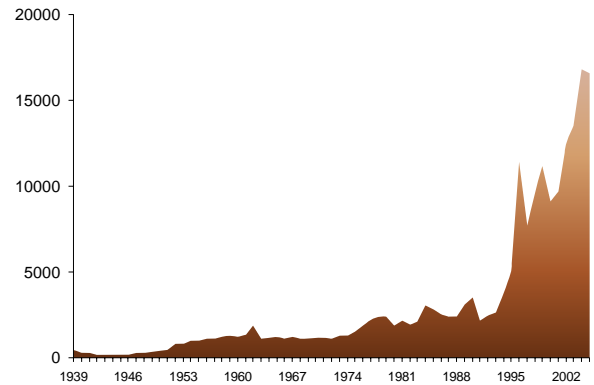
Nedan presenteras avskjutningsstatistiken för klövviltet.

Diagram för alla arter finns på Jägareförbundets hemsida

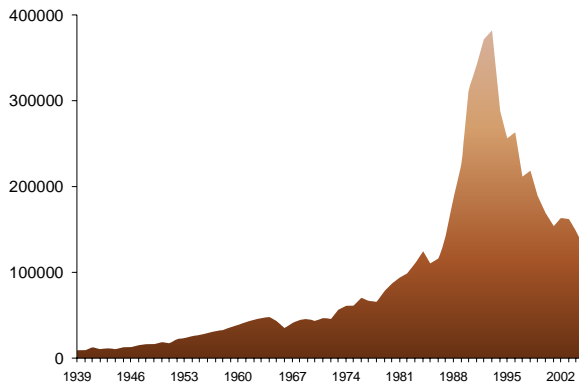
<http://www.jagareforbundet.se/forsk/viltrapporterin/javachart/html/artval.asp>

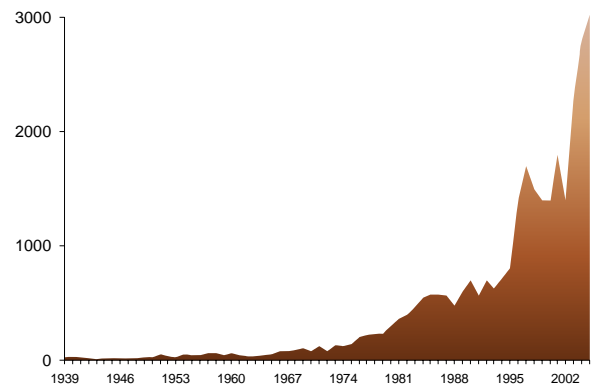
Älgavskjutningen 1939 -2005

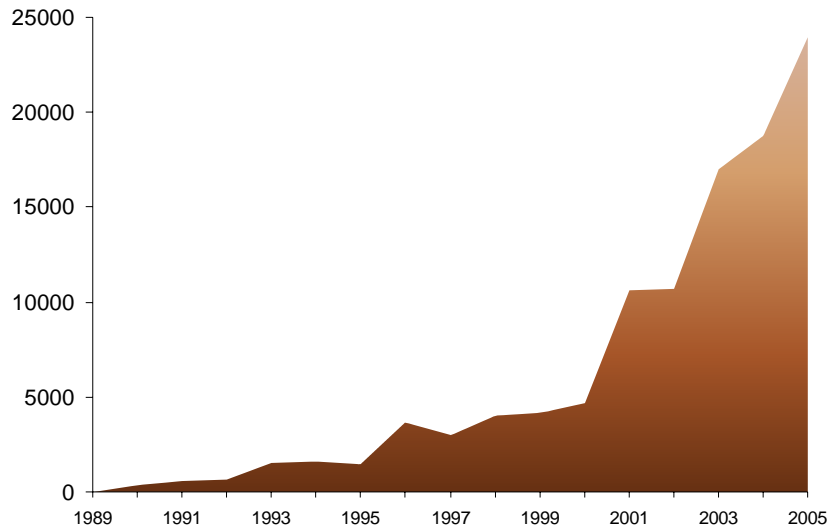
Dovhjortsavskjutningen 1939 -2005

Rådjursavskjutningen 1939 -2005

Kronhjortsavskjutningen 1939 - 2005

Vildsvinsavskjutningen 1939 - 2005

Älgavskjutningen

Från och med jaktåret 2005/2006 så övertog viltövervakningen den redovisning av länsstyrelsernas uppgifter om älgavskjutning som tidigare gjorts av Naturvårdsverket. Älgavskjutningen presenterades i maj 2006 på viltövervakningens webbplats. Där finns också länkar till länsstyrelsernas egna redovisningar samt även de senaste årens avskjutning i Excel-tabeller. Redovisnings kommer att utvecklas de kommande åren för att möta behov från förvaltning, myndigheter och andra intresserade.

År : 2005/2006

Områdestyp	Tjurar	Kor	Tjurkalvar	Kvikkalvar	Summa älgar	Antal områden	1000-tal hektar areal	Fällda älgar per 1000 ha
A	18 110	14 984	12 040	10 955	56 089	8 512	23 934	2,34
B	819	540	229	160	1 748	12 223	796	2,20
E	1	3	492	352	848	6 605	592	1,43
K			7	3	10	12	89	0,11
Ä	9 325	8 475	7 487	6 832	32 119	718	12 163	2,64
Summa :	28 255	24 002	20 255	18 302	90 814	28 070	37 574	
Förra året :	30 708	26 037	21 030	18 822	96 597	28 963	38 457	

Regional rapportering

Tilläggsinformation och kommentarer om förhållanden inom verksamhetsområdet från ansvarig jaktvårdskonsulent under jaktåret 2005/2006.

Norrbottnen

Under jaktåret 2005-2006 fick de flesta jägarna uppleva ett bra småviltsår. Avskjutningen och antalet observerade vilt inom Norrbottens kust och inland, indikerar goda eller mycket goda populationer för det mesta jaktbara viltet såsom rådjur, skogshare, skogsfågel, och de flesta sjöfåglarna. I norrbottens fjällvärld konstaterades det omvända förhållandet. Dal- och fjällripans populationer var låga med dålig förnygring. Älgpopulationen i Norrbotten visar generellt på en vikande utveckling med några få undantag. De normalt älgfattiga områdena i norra Tornedalen, Kiruna och Gällivare, visar trenden en svag positiv populationsutveckling för älgen.

Björnstammen ökar i Norrbotten och allt fler observationer görs inom det tidigare björnfattiga områdena.

Niklas Lundberg

Västerbottnen

Täckningsgraden, dvs den areal som rapporteringen avser, ligger på 31 %, en ökning från föregående år med 8 %. Fortfarande långt till målet på 50 % rapporterad areal.

Jaktvårdskretsar som i stort ligger på länsnittet, Bjurholm och Nordmaling, toppar också inrapporteringen för länet tätt följd av Åsele, Lycksele och Vindelns jaktvårdskretsar.

Avskjutningen 05/06 visar på minskningar på rävar, grävling och mård medan avskjutningen på mink ligger på ungefär samma nivå.

Med en nedgång på ca 700 rävar i avskjutning för länet ligger avskjutningen på ca 3,6 rävar per 1.000 ha för Nysätra jaktvårdskrets som skjuter mest rävar i länet.

Skogsharen har också en minskning i avskjutningen på knappt 1.000 individer vilket utgör för Malå, Norsjö och Dorotea som ligger i topp på mellan 2,5 – 3 harar per 1.000 ha. Även tjäder och orre har minskade avskjutningar där orren speciellt har en stark minskning .

Hasse Johansson

Mitt Norrland – Jämtland och Västernorrland

Vintern 2005-2006 var ovanligt snöfattig i regionen. Trots detta så ökade antalet viltolyckor med nästan 50 % i Jämtlands län både för älg- och rådjur medan viltolyckorna i Västernorrlands län ser ut att ha stagnerat. En generös tilldelning av lodjur under flera år har lett till att vi idag har en ökande rådjursstam. Likaså visar både björnen och bävern en positiv beståndsutveckling. Älgstammen däremot visar en negativ och nedåt gående trend. Generellt minskade skogshönsen ganska drastiskt denna säsong. Detta grundar sig främst av smågnagarkraschen som skedde under våren 2005.

Jessica Larsson

Gävleborg - Dalarna

Vikande älgstammar under en lång period oroar samtidigt som man i området har en stor del av vargreviren i Mellansverige. Skogsskadedebatten och starka markägareintressen har drivit fram sänkningarna av älgpopulationerna. Undantaget finns i västra delarna av Gävleborg och Dalarna där man har en svagt ökande älgstam. Den stora björntillgången tillsammans med förtätningen av vargstammen gör att rovdjurspredationen är maximal på flera håll.

Kronhjorten fortsätter att sprida sig och i Dalarna finns rapporter runt hela Siljan med den starkaste koncentrationen i norr runt Orsasjön. I Gävleborg finns en växande population i Nordanstig där man har bildat ett flertal kronhjortsskötselområden och börjat jaga dem. Även vildsvinen dyker upp på fler håll i regionen.

Gotland

Rådjuren fortsätter att öka och man ser fortfarande bilolyckor med rådjur som värt att omnämna i pressen. De vitkindade gässen ökar stadigt och orsakar problem. Rävstammen rapporteras som minskande och kungsörnen anses vara orsak till detta.

Mälardalen

Vildsvinen utbreder sig allt längre norrut medan björnstammen gör det motsatta. Älgstammen är vikande liksom rådjurstammen. Lodjuren syns och rapporteras allt oftare. Vargarna etablerar nya revir och orsakar problem för löshundsjakten.

Lars Plahn

Värmland och Örebro

Vintern 2005-2006 var mycket snörik. Snön föll vid jultid och låg kvar ända in i april månad. Snödjupet var närmare en meter även i de södra länsdelarna. Den snörika vintern decimerade en redan kraftigt minskande rådjurstam.

Grågässen fortsätter att öka både till antalet och i geografisk utbredning. Skogshönsen visar en positiv beståndsutveckling, speciellt för tjädern rapporteras ökande tillgång. Antalet vargar fortsätter att öka samtidigt som lodjuren, trots vikande rådjurstam, upprätthåller höga tätheter. I delar av Värmland och Örebro genomfördes yttäckande

lodjursinventering i januari 2006. Resultatet visar att länen, tillsammans med angränsande län, hyser världens tätaste stam av europeiskt lodjur. Älgstammen visar fortsatt vikande trend. Under hösten 2005 kom en rapport om en delvis hårlös älg i västra Värmland.

Gunnar Glöersen

Östergötland

Vildsvinen tar nya områden i besittning, dock tycker jag mig inte ännu uppleva den kraftig länstäckande explosion, som man ibland kan läsa i jakttidningarna om. Jakttrycket är hårt på vildsvinen där de finns.

Kronhjorten fortsätter att öka och etablerar sig i nya områden. Rapporter om skogsskador orsakade av kronhjorten kommer in i ökande omfattning.

Även uttern visar tydliga tecken på ökande numerär.

Claes Lindström

Källor:

Svenska Jägareförbundet

Länsstyrelserna

Statens Veterinärmedicinska Anstalt

Lunds Universitet

SES-Gruppen